

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO in UPRAVA v Gorici v ulici
Orzoni šte. 38 — Cena oglasom po dogovoru.

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAK ČETRTEK

Poštni čekovni račun št. 11/5093

Leto II. Štev. 26

GORICA DNE 27. JUNIJA 1946.

Cena L. 4.—

Sv. Rešnje Telo v Gorici

Letos se je vršila procesija sv. Rešnjega Tела v Gorici ob 6.30 zvečer. Ljudje, ki so na splošno zelo navezani na stare navade, so bili spočetka radi te spremembe neveljni. Toda izid je pokazal, da je, kakor za druga mesta, tudi za Gorico procesija v popolnoma in večernih urah mnogo bolj primerna, ker so duhovniki in verniki bolj prosti. Udeležba je bila nad vsako pričakovanje velika: morda še nikdar ni bila taka.

Poleg velikega števila udeležencev in pobožnih gledalcev moramo pri letošnji procesiji z zadovoljstvom ugotoviti, da je imela resnično nadnarodni katoliški značaj; molitve in petje sta se v popolni enakopravnosti vršila v latinskem, slovenskem in italijanskem jeziku. — Naši verniki so se na procesijo posebno lepo pripravili in z navdušenjem prepevali naše tako lepe euharistične himne. Pri pesmi »Povsod Doga«, ki je francoskega izvora, so se lepo zliči italijanski in slovenski glasovi v enodušno prošnjo, naj bo Bog vladar našega mesta in vseh, ki v njem prebivajo.

Pri tej procesiji, ki je razodela vernost našega ljudstva v tako veliki meri, smo vendar pogrčali malo več spoštovanja do Kristusa v presv. R. T. od strani hišnih gospodarjev in prebivalcev. V tako izključno katoliškem mestu, kakor je Gorica, bi pričakovali več sodelovanja pri tej proslavi našega Zveličarja tudi od strani županstva in drugih civilnih oblasti, ki so se na procesije hvalevredno udeležile. Vsa zasebna in javna poslopja bi morala biti še bolj okrašena, kakor če bi prišla v mesto na obisk najodličnejša osebnost tega sveta.

Evangeliji so se peli pri tej procesiji prvi in zadnji v stolnici, drugi na okusno pripravljemem oltarju v Ljudskem vrtu, tretji pa pred cerkvijo svetega Ignacija, kjer je dobila blagoslov vsa neizmerna množica.

Preganjanje Cerkve

Po slovesnosti v stolnici je v pričo vse duhovščine in zbrane ljudske množice stopil pred prevzvišenega gospoda nadškofa g. dekan stolnega kapitlja msgr. Tarlao, ki je v imenu kapitlja in vseh slovenskih in italijanskih duhovnikov izrazil prevzvišenemu svoje ogorčenje radi grdega napada na Solkanu in radi gonje, ki se vrši proti njegovi osebi in službi in proti njegovim duhovnikom v komunističnih listih in na komunističnih zborovanjih. Prebral je protest, ki ga je kapitelj soglasno naslovil na g. polkovnika Bowmana v Trstu in v vednost tudi drugim oblastem v deželi. V tem protestu je posebno poudarjeno dejstvo, da se lažniva gonja proti nadškofu opira zlasti na nekatera pisma, ki jih je pisal nadškof bivšim oblastnikom in jih njegovi sovražniki danes namenoma potvarjajo... in v okrnjeni obliki objavljajo. V teh pisemih je šlo predvsem za to, da je goriški nadškof posredoval pri oblasteh v prid slovenskim vernikom, ki so bili tako krivično preganjani. Dejstvo je, da je naš nadškof imel vedno očetovsko srce za vse poverljive mu ovčice in da je zlasti v zadnjih časih še skoraj bolj naklonjen Slovincem, ker vidi, kako strašno morajo trpeti zlasti slovenski duhovniki in najboljši verniki radi komunističnega nasilja. — Ob koncu je omenil, da smo priče dejanskega preganjanja cerkve v naši deželi.

Na dekanovo besede je spregovoril prevzvišeni g. nadškof, da nima k njegovim izjavam in izjavam kantonikov v protestni spomenici nič dodatni, ker vedno le golo resnico v

zadevi te gonje zadnjih tednov. Omenil je, da bi ne odpril ust, ako bi šlo pri vsej tej zadevi le za njegovo osebo, a da ne more molčati, ko vidi, da se v njegovi osebi preganjata najvišja cerkvena oblast in Bog sam. Najbolj ga boli, da komunisti branijo otrokom k njemu priti, ko ona vendar samo on pravico deliti svojim vernikom sv. birmo.

Z ogorčenjem je obsodil imenoma vse italijanske in slovenske komunistične časopise, ki se v boju proti cerkvi poslužujejo samo laži in zavijanja dejstev, da tako omrzi pri vernikih ne le škofa in duhovnike, ampak tudi vero samo.

Izdajatelje, urednike in sodruke teh časopisov je opozoril, da so po cerkvenih zakonih izobčeni iz cerkve in da je ta kazen njemu pridržana. On osebno jih prav rad že sedaj odveže, kakor je tudi solkanskemu župniku naročil, naj na današnji dan sporoči Solkanem, ki so ga napadli, da jim rad odpušča; to

da za učinek te odveze je potrebno, da se spokorjeni obrnejo do njega in ga prosijo za odvezo od te hude cerkvene kazni.

Ob koncu je priklical ZVU v spomin, da je dolžna skrbeti za red v deželi in da mora zahtevati tudi spoštovanje do postav koncordata med sv. Stolico in Italijo, ki je še vedno v veljavi.

K sklepu je podelil vsem navzočim in vsem vernikom nadškofije svoj pastirski blagoslov ter Slovence še prav posebno pozdravil s slovenskim krščanskim pozdravom: Hvaljen Jezus!

Verniki so pokazali svoje sočustvovanje z nadškofom in njegovimi preganjanimi duhovniki z burnim ploskanjem. Ta način odobranja v naših cerkvah ni v navadi in tudi ni razelen, a zato tembolj pričja, kako je vse ljudstvo ogorčeno nad tišimi nesrečnim ljudmi, ki s svojim ravnanjem proti nadškofu, duhovnikom in poštenim vernikom onečaščujejo slovensko ime in krščanski značaj našega vernega naroda.

PROTEST SOLKANCEV

Prejeli smo in priobčujemo:

Vse časopise naše dežele, pa tudi radio in časopisi izven nje so prinesli poročilo, več ali manj točno, o nesposlitem sprejemu in celo o napadu s kamenjem, ki ga je bil v naši vasi deležen prevzvišen gospod goriški nadškof msgr. Margotti, ki je prišel v nedeljo 15. VI. nepričakovano v našo sredo in je hotel napraviti našim prvoobhajencem izredno veselje s tem, da jim je on sam prvi podelil Jezusa.

Iz poročil o incidentu, ki pomenja brez dvoma najstranotnejšo stran zgodovine naše starodavne župnije, bi kdo utegnil misliti, da je vsa naša duhovniška versko in npravstveno propadla in da mod nami ni več ljudi, ki bi še kaj dali na svoj narodni ponos in bi jim še kaj bilo do vere in Cerkve.

Da ne bo slovenski in tujerodna javnost živela v taki smoti, smatramo za svojo dolžnost, da v edincem slovenskem neodvisnem listu »Slovenski Primorec« objavljamo sledeče.

Med nami je še veliko narodno zavodnih in globoko vernih družin, ki so goriškemu nadškofu hvaležne, da je blagovolil osebno priti med nas in lastnoročno podeliti sv. obhajilo našim prvoobhajencem. Hvalježi smo mu tudi za očetovske besede, ki nam jih je ob tej priliki v naši materinščini spregovoril. Istčasno kar najbolj ogorčeno protestiramo proti tistim našim rojakom, ki so se, nahujskani od brezvestnega in veri sovražnega časopisja in od komunističnih propagandistov in propagandistk, kakor koli pregrešili proti spoštovanju, ki ga dolguje vsako ljudstvo svojem cerkvenemu predstojniku. — Ob tej priliki protestiramo tudi proti gonji, ki se je v naši vasi — kakor po vsej deželi — vršila proti birmi pod pretvezo, da je naš nadškof »fašist« in da ima roke »omadeževane s krvjo«. Vsi pametni ljudje prav dobro vemo, da je naš nadškof vedno oznanjal le ljubezen in da je hotel prelivanje krvi in sloherno krivico le preprečiti in da je tudi za naše ljudi v ječah in taboriščih napravil marsikaj dobrega. Pri nas se je sicer tudi prelivala kri, toda ne po nadškofu, pač pa po njegovih sovražnikih, ki so zločine vedno le zagovarjali in omiljevali.

Naj na tem mestu izročemo prav toplo zahvalo našemu dobremu gospodu župniku, ki je v našem imenu spregovoril prevzvišenemu gospodu nadškofu tako izbrane besede za

hvale, vdanosti in zvestobe. Kakor en, izjavljamo tudi mi, da hočemo ostati Bogu in njegovim namestnikom na zemlji zvesti do smrti.

Ob tej priliki protestiramo proti nasilju, ki ga komunistični elementi v OF izvajajo nad našo vasjo, tako da morajo vsi poštene ljudje le molčati k vsemu njihovemu brezvestnemu početju.

Protestiramo proti obrekovanju in zaničevanju vseh ljudi, ki nočejo suženjsko slediti vsem diktatom brezvestne komunistične partije in njenih pomožnih organizacij OP, SIAU itd.

Protestiramo, da se naša mladina v šoli in v pionirski organizaciji zestruplja in moralno kvari s političnimi strastmi. Prav odločno obsojamo, da se to nasilje pod pretvezo neke »demokracije«, ki pomena le protekcijo zla in nasilja, prenaša, dočim morajo resnično demokratični elementi našo vasi trpeti že sedaj suženstvo brezpravne raje, ki ne sme ne misliti, ne moliti, ne brati, ne se organizirati, ne govoriti, kakor odgovarja njihovemu resničnemu čustvovanju. — Pri nas vlada le strah — in ta strah nam jemlje značaj in ugled poštenih in svobodoljubnih Slovincem.

Protestiramo, da je komunistični roditeljski svet izključil g. kateheta iz šole in da ni našel pri nobeni oblasti zaščite ne on in ne poštene starši, ki se jim tako početje z njihovimi otroki gabi.

Protestiramo, da se v vasi nemoteno širi vse, tudi najbolj hujskaško časopisje, medtem ko se edini naš krščanski in demokratični list »Slovenski Primorec« sistematično preganja.

Protestiramo proti temu, da se dovoljuje obrekovanje in hujskanje celo zoper najvišje cerkvene predstojnike na tako zvanem stenski, ki je postal že prava kuža naše dežele. »Demokracija«, ki tako stvari dovoljuje v neizmerno moralno škodo ljudstva, je *demonokracija*.

Protestiramo končno proti tistim nesrečnim ljudem, ki si niso dali pokoja, dokler niso preprečili celo nedolžno veselico in južino, ki sta bili pripravljena našim prvoobhajencem.

ZVU, kateri smo za mnogo dobrot zelo hvaležni, prosimo, naj premisli, ali je prav, da ima v deželi ena stranka tako neomejeno svobodo, dokler ni zagotovljena enaka svoboda tudi pripadnikom drugih strank in naziranj. Osebna varnost vseh je

O „krvavih“ rokah naših škofov

Prejeli smo od g. župnika iz Borjane sledeče pismo, ki ga objavljamo v celoti, da dobijo naši bralci vsaj malo pogleda v težave in bridkosti, ki jih je pripravljalo teko zvano osvobodilno gibanje našemu nesrečnemu ljudstvu in vsem pastirjem naših škofij, zlasti pa škofom.

»V odgovor nekim krščanskim namicam, ki nočejo, da bi fašistična škofa msgr. Margotti in msgr. Santin birmala njih otroke, navedem nekaj zgledov, iz katerih je razvidno, kako sta omenjena škofa sovražila slovenske vernike.

Dne 15. 8. 1942 so iskali z velikim aparatom Antona Sturma iz Livka št. 77, ki se je bil vrnil po polomu Jugoslavije na svoj rojstni dom, kjer se je skrival celih šest mesecev. Vojaki so ga dobili in odpeljali v zapore v Tolmin. Preden so ga odpeljali, je podpisani prosil zanj, da bi mu bili milostljivi. Nato ga je toplo priporočil g. nadškofu, da bi zanj posredoval. Posledica: namesto na vislice ali v internacijo je bil poslan k vojakom v južno Italijo in ganes je jugoslovanski oficir.

Meseca avgusta 1943 sta bili aretirani v Borjani Terezija Hrast št. 50 in Marija Kramar št. 116 in neki Izidor iz Podbele. Podpisani jih je priporočil msgr. Margottiju in kmalu nato so bili rešeni vsi trije. Terezija Hrast je izjavila, da druge sojetnice so bile manj hudo obtožene, pa so dobile 10 let zopora! V Juliju 1944 sta bila aretirana Kranje Alojz in Kranje Pepeca, oba iz Starega Sela pri Kobaridu. Naprošen, da bi jima pomagal, je g. nadškof dne 17. 9. 1941 tako odgovoril: »Narcir sem nekemu duhovniku, naj se informira, če sta še v Gorici Kranje Alojz in Kranje Pepeca iz Starega Sela. Ko bomo kaj gotovega izvedeli, vas bomo informirali. Dne 21. 9. 1944 je preč. Stanislav Zerjal, župnik iz Kala nad Kanalom, sporočil: »Njegova Visokost in jaz se bova takoj zanimala za Kranje Alojza in za Kranje Pepeca. Zanimala sta se veliko, pa »S temi Nemci — je rekel Prevzvišeni — se ne da veliko opraviti. In zdaj pojdim o iz Gorice v Trst. Dne 13. V. 1943 so laški vojaki aretirali na Livku več ljudi. Ze isti dan je prišel v Borjano fantič, ki je prinesel iz Livka pismo, v katerem so Livčani prosili za takojšnjo pomoč, »ker smo v zadnjih trenutkih«. Neki mož iz Borjane, kateremu so partizani ustrelili sina v hiši, je šel takoj prosit za pomoč nekega generala in je izprosil, da vojaki niso odpeljali vseh prebivalcev. Za one, ki so bili peljani v zloglasni zapor Coroneo v Trst, se je »izdajalski, belogardistični, strupeni fašist« Osgnach dcn Eugenio obrnil za pomoč do »fašističnega škofa« tržaškega msgr. Antona Santina, kateri je dne 15. 6. 1943 tako odgovoril po svojem tajniku: Preč. gospod! Njegova Ekscel. mi naroča, naj Vam sporočim, da je osebno govoril z generalnim inšpektorjem in upa, da bo nekaj dosegl. Vas blagoslavlja in pozdravlja. Najvd. Jurij Apollonio, škofijski tajnik. Dne 17. 6. 1943 je prevzvišen msgr. Santin tako pisal: Preč. gospod! Pred nekaj trenutki sem bil informiran od velikega oficirja Gualija, da bodo izpustili 7 vaših priporočenih (žensk) in dva moža; za

po našem mnenju prvi pogoj za tišto svobodo, brez katere ni mogoče govoriti o nobeni resnični demokraciji.

Naročno in versko zavedni Slovinci iz Solkana, ki nas je mnogo več, kakor si naša dežela misli.

eno je nemogoče, za druga dva iščejo informacij. Vas pozdravljam in blagoslavljam. + Anton, škof. Dne 17. 6. 1943 je g. Rossi, škofijski kancelar, tako pisal: Prečasti g. župnik! Po naročilu prevzvišenega imam čast Vam sporočiti, da se je prevzvišeni osebno zanimal za osebe, ki ste mu jih priporočili. Naroča mi, naj Vam sporočim uspeh: Izpuščeni: 1) Sivec Marija; 2) Sivec Alojzija; 3) Matelič Pavla; 4) Matelič Jožef; 5) Skočir Doroteja; 6) Skočir Ijudmila; 7) Faletič Marija; 8) Faletič Terezija; 9) Faletič Jožef (za nekaj dni pozneje je bila izpuščena tudi Faletič Milka). Medtem ko Vam dajem te dobre novice, ki bodo razveselile Vas in Vaše župljane, ostajam...»

Drage mamicе iz Boveca, Krasa, iz Koprive in od drugod! To je samo nekaj zrnc, ki dokazujejo, kako sta v času stiske sovražila svoje vernike Slovence »fašistična« škofa Margotti in Santin. Bogu samemu je znano, koliko solz sta obrisala iz oči svojih trepih slovenskih sinov. Če sta imela kdaj kak opravček s fašističnimi oblastmi, je šlo zaradi svojega položaja ali pa za pomoč brezštevilnim, ki so se od vseh strani obračili do njiju. Zapomnite si, drage mamicе, da dobri kristjani in dobri duhovniki spoštujejo svoje predstojnike, naj so te ali one narodnosti. Škofje so nasledniki apostolov in so poslani od Sv. Duha vladat cerkev božjo. Težak je križ naših škofov, ne delajmo jim ga še težjega. Kristus pravi: »Ni večji učence od učitelja; če so mene preganjali, bodo preganjali tudi Vas.« in »Blagor preganjanim zavoljo pravice, ker njih je nebeško kraljestvo.« Blagor vam, kadar Vas bodo kleli in preganjali in zoper vas vse lažnivo govorili zavoljo mene. Veselite se in radujte se, ker vas še plačilo je obilno v rebesih. Drage mamicе, ne dotikajte se mazičencev Gospodovih, da se vam ne bo hudo godilo, kakor se je že mnogoterim.

Če mislite, da vam nisem govoril resnice, pridite do mene in vam bom pokazal črno na belem.

Eugenij Ožnjak, župnik

Tu vidite, kako so bili stiki naših škofov s prejšnjimi oblastniki. Kolkotakih poročil bi lahko nabrali iz vse škofije! Naj to zadostuje, kajti za dobra je že to preveč, trdovratnežem pa noben dokaz nič ne zaleže, ker so sovražniki resnice.

Uredništvo

Iz škofijskega lista

Škofje Treh Benečij, zbrani 9. aprila v Benetkah, so izdali naslednje ukrepe, ki naj jih duhovniki preberejo svojim vernikom prvo nedeljo po prejemu škofijskega lista.

Komunisti in socialisti ter delitev zakramentov — blagoslavljanje njihovih hiš.

Duhovnik mora odreči sv. odvezo »ristašem komunizem« ter drugih gibani, ki so katoliški veroizpovedi nasprotna:

1. kadar formalno priznavajo zmote, ki jih ti nauki proglašajo;

2. kadar sodelujejo čeprav samo materialno, zlasti pri volitvah, ako se po opominu ne pobiljšajo.

Naj se enako odreče liturgični blagoslov hiš voditeljem ter propagandistom omenjenih gibanj.

Teh ukrepov ni podvel ta ali oni škof, temveč 16 škofov, ki spadajo pod beneški patriarhat. To je torej uradno stališče Cerkve. Duhovniki so v vesti vezani, da se ga držijo. Če bi duhovnik v kljub tej prepovedi dal odvezo zgoraj označenim osobam, bi sam smrtno grešil in bi drugim no koristil, ker bi bila odveza neveljavna.

Ako hočejo ostati taki ljudje udje sv. Cerkve, so morajo odpovedati komunističnim zmotam ter odreči komunizmu vsako prostovoljno podporo.

Msgr. Ivan Trinko = biseromašnik

Na praznik sv. Alojzija je obhajal msgr. Ivan Trinko, buditelj in vzgojitelj Beneških Slovencev, svojo biserno mašo v zatišju neke samostanske cerkve v Vidmu. Prisostvovali so samo profesorji videmskega nadškofijskega semenišča.

Biseromašnik! Duh čistiljivosti veje iz te besede. Redki so miziljenci Gospodovi, katerim je Vsemogočni blagoslovil njihova leta in jim dal dočakati, da šestdesetič praznujejo obletnico svojega najlepšega dne v življenju, svoje nove maše. Redki so ti možje, zato o njih nehotе govorimo s posebnim spoštovanjem.

Biseromašnik Ivan Trinko! Ali ne čutite, kako je vaša notranjost pri teh besedah vsa prevzeta? Globoka spoštljivost se druži s tiho radostjo; hvaležni in ponosni smo obojem. Hvaležni smo Bogu, da je doodelil temu velikemu slovenskemu možu, temu našemu očaku, izredno milost, da je 21. junija še telesno krepak in duševno bil in bister obhajal svojo biserno mašo, in ponosni smo na njegovo bogato, plodno delo, s katerim je obogatil slovenstvo in zanesel naše ime v veliki svet.

Ivan Trinko! Ime ima že skoro zgodovinski prizvok. Nič čudnega, saj se njegovo delo razteza preko dveh generacij, sega v zadnji dve desetletji prejšnjega stoletja in je živo še danes. Pomagal je zgodovinarju Simonu Rutarju, ko je zbiral gradivo za zgodovino naših krajev; bil je tesno povezan s Simonom Gregorčičem; izdal je l. 1929. v Goriški Mohorjevi družbi mladinsko knjigo »Naši paglavci«; l. 1940. je pa obelodanil še veliko mogočeno delo o slovenski filozofiji. Preko 60 let naše zgodovine nosi med odličnimi možmi vklesano tudi njegovo živo ime.

Ivan Trinko je ime, ki ga ljubi in cenim vsak Slovenec. Le redki so, ki ga ne poznajo. Skoro prav tako redki so pa tudi oni, ki tega izrednega moža osebno poznajo. Kdor pa je imel redko srečo, se ž njim osebno seznaniti, ne bo pozabil trenutkov, ki jih je preživel v njegovi družbi. Visoke postave ni še upognil deveti križ, ki mu leze že nekaj let preko ramen. Obraz mu je jasen in ljubezniv, oči prodorne, smehljajoče, čelo visoko, beseda mirna, prepričevalna, kratko: takoj te pridobi.

Občutek imaš: to je »gospod«, res, pravi »gospod«, toda gospod duha in plemenitosti, zato si z njim koj domač in mu mirno odkriješ svoje srce in tajnosti. Privlačnost njegove osebe mu je gotovo pridobila veliko vdanost in spoštovanje ne le njegovih ožjih rojakov beneških Slovencev, zlasti duhovnikov, ampak tudi veliki ugled, ki ga uživa pri vseh Furlanih.

Vodnik beneških Slovencev

Ivan Trinko je buditelj in vodnik beneških Slovencev. Ne smatajo ga za svojega očeta samo radi njegove prikupne in očarljive osebnosti, temveč predvsem zato, ker se vse svoje dolgo življenje zanje nesebično trudi, jih vzgaja in vodi. Zdi se nam, da ne trdimo nič neresničnega, če rečemo, da se je v Trinku — Zamejskem že takrat, ko je zasajal prve pesmi, rodila lepa, sveta zamisel: zdramiti beneške Slovence, da bodo zdrava veja na narodnem drevesu, in jih ohraniti slovenski skupnosti. Kako to doseči? Narodne zavesti med njegovimi rojaki skoro ni bilo, slovenska beseda je bila v javnosti pastorka, pregnana iz šol in uradov. Živela je samo v družinah in v cerkvi. Razgledi v bodočnost so bili temni! Državna meja je bila šele pred dobrim desetletjem začrtana. Na pomoč in naklonjenost italijanske vlade ni bilo misliti. Nasprotno! Pričakovati je bilo, da se bo začelo načrtno poitalijančevanje. Zveze s slovenskim svetom so bile pretrgane in nevarne. Pomagaj si sam in Bg ti bo pomagal, je po nujnosti razmer postalo vodilo Trinkovega dela. Bil je profesor v semenišču. Za svojo poglavitno nalogo si je nadel vzgojo slovenskega duhovniškega naraščanja.

Vedel je, kako beneški Slovenec v svoji globoki vernosti žele ohraniti v cerkvi svojo domačo besedo.

Narod moj...

*Narod moj umrč,
padel je n. z. poti,
oj, pobit popotnik,
zapuščen v samotji!*

*Tožna nad njim plaka
vila čuvarica,
smrtni pot olira
z bledega mu lica.*

*Vzdiše, zove, čaka
v bolečine sili,
ne bi li mi došel
Samarjjec mili...*

(Zamejski)

Msgr. Ivan Trinko

Zato je z veliko ljubeznijo skrbel za slovenske dušne pastirje, ki so s svojim naukom in zgledom ohranili deželo vdano Bogu in rodu.

Njegovo delo

Ivan Trinko je mož širokega deha. V njem se druži pesnik z znanstvenikom, slikar z glasbenikom, jezikoslovec z modroslovcem. Njegova številna dela, ki jih je izdal, so zelo mnogostranska in pričajo o globokosti njegovega znanja, o njegovem širokem obzorju in o njegovi veliki delavnosti. Kaj pa ga je na pravilo nam Slovincem posebno dragega in mu postavilo med nami vekoviti spomenik? Njegovo delo, njegova borba za ohranitev slovenskega rodu na njegovih najzadnejši fronti, na prvi predstraži. Svojega dela ni vršil na političnem polju, saj se ni nikoli udeleževal v slovenskem političnem življenju, temveč kot pesnik in pisatelj. Ni še minilo dvajset let, odkar so bili beneški Slovenci po znanem nesrečnem plebiscitu l. 1866. vključeni v italijansko državno skupnost, ko se je v ljubljanskih književnih mesečnikih začel oglašati pesnik Zamejski — Ivan Trinko. Tam izza meje je opozarjal s prisrčnimi pesmicami in kratkimi sestavki na brate, ki spadajo k slovenski skupnosti, a so odcepljeni. S tem ni postal samo klicar in buditelj svojih ožjih rojakov, ampak je neprestano opominjal vso domovino, da ne sme pozabiti na svoje za mejami živeč sinove. To narodno delo je današnji sivolasni biseromašnik kot neugnani pobornik Združene Slovenije in prijatelj vseh razkosanih slovanskih narodov nadaljeval vsa dolga desetletja do današnjih dni. V ta namen je proučeval zgodovino rodne deželice in najstarejšo slovensko zgodovino, ki je z njo povezana, ter o tem veliko pisal. Dajal je znanim slovenskim raziskovalcem podatke in prevajal iz slovanskih jezikov v italijansko, da bi tudi Italijane seznanjal z biseri raznih slovanskih književnosti in tako uglašal pota za sožitje in razumevanje med narodi. Njegova tozadevna širokogrudnost ga pa ni zapeljala, da bi bil klonil in se vdal, če so italijanske oblasti hotele oropati beneške Slovence onih malenkostnih jezikovnih pravic, ki so jih imeli v cerkvi. Borba, ki jo je v tem pogledu imel pod videmskim nadškofom Rossijem, je značilna za njegovo žilavo odpornost in močnatost.

Njegovo življenje

Ivan Trinko se je rodil 25. jan. 1863 v Trémunu, v gorski vasiel pod Matajurjem, v bližini nekdanje avstrijsko-italijanske meje, poldrugo uro hoda od Ljvka. Po ljudski šoli, ki jo je dovršil v Čedadu, so ga dali v nadškofijsko gimnazijo v Vidmu. Po končani gimnaziji je vstopil v bogoslovje in nnda! je-

val svoje študije v videmskem semenišču. Dne 20. junija 1886 je bil posvečen v duhovnika in je na-

slednji dan v svoji domači vasi pel svoje prvo daritev. Tudi po novi maši ni zapustil videmskega semenišča. Ostal je v njem za prefekta in se pripravil na profesorski izpit. L. 1889. je bil imenovan za začasnega profesorja latinščine, l. 1894. je postal profesor modroslovja na semeniškem liceju, kar je ostal skoro pol stoletja, dokler ni stopil v pokoj in se preselil v svoj rojstni kraj Trémun, kjer živi sedaj v krogu svojih številnih nečakov. Živi mirno in precej samostansko življenje, odrezan od širokega sveta, a s svoje gorske višine verno čuva nad svojo drago Sloveško Benecijo. Njej je v prvi vrsti posvetil bogastvo svojega velikega duha in plemenitega srca, pod njegovim čelovskim varstvom lahko z zaupanjem zre v bodočnost. Bog ji ohrani njenega voditelja in zaščitnika še dolgo! Bog mu daj dočakati, da bi se vsi Slovenci združili v pravem rodoljubju pod slovensko zastavo in da bi v znamenju Kristusovega križa stopili na pot tiste edine prave svobode, ki vodi v častno in večno srečo! — Takrat mu bo odvzeta največja bol zadnjih let njegovega življenja in takrat bo rad zapel s starčkom Simeonom svoj »Sedaj odpuščaš svojega služabnika v miru...«

Na obisku pri Ivanu Trinku

Sv. Anton je letos s prav bogato roko sipal dež. Ploha za ploho, nalliv za nalivom, da so beneški potniki in hudourniki burno oživeli.

S kostanjev so z neko težavo padali podolgovati cvetovi, bliskalo se je in grmelo. Oblaki so sedali na Matajur in se po grebenih kotalili v beneške vasi, ko sem stopal proti Trémunu.

»Hvajen Ježuš an Marija! A gredoo čje na Tarémun? Slabo uro (vreme) imajo« so me ogovarjali Čeplesani...

Moker in potan sem se ustavil v veži Trinkovega doma. Mlajša nečakinja je šivala in mi namignila, da so monsijnor v sobi.

Na levo torej kot že tolikokrat.

Monsijnor je sedel pri mizi. Klobuk na glavi, na nosu ščipalnik, na mizi brevir, Dom in svet l. 1943, 1944, Turnškovi knjigi »Pod vernim krovom« in še nekaj drobarije.

Ko so zaškripala vrata, je snel ščipalnik, ga najprej pridržal v roki in izpod čela pogledal proti meni. Ščipalnik je obvisel na vrvi. Dvignil je roki in z obema privzdignil klobuk.

steni kovinasta podoba trpečega Zveličarja, slika Benedikta XV. z lastnoročnim podpisom in še par podrobnosti.

»Ee jeji!... Zmajal je z glavo in udaril po mizi.

»Kaj se vam zdi, monsijnor?«

»Ne vem, zakaj to pišejo. Vse je čbno, ampak konce. Zakaj pravijo, da sem z OF? Prej sem res mislil dobro o vsem tem, toda ko sem jih spoznal...«

»Monsijnor, ali se še spominjate, kaj ste mi rekli 8. februarja? — Rajši grem v »manicomio«, kot da porečejo, da z njimi držim.«

»Da, da, saj se spominjam. Posebno nespodobno je, da duhovniki držijo z njimi. Saj to je komunistem!«

»No, pa pustiva to. Povejte mi rajši kaj iz svojega življenja.«

Kakoo?« je zategnul, položil roko k ušesu in se stognil čez mizo.

»Iz vašega življenja bi rad kaj izvedel. Poznava se že nekaj let, pa se nisem nikoli drznil, vas o tem izpraševati.«

Nekoliko se je nasmehnil, me pogledal po strani in rekel: »Kaj moje življenje! V Vidmu sem živel, ko

sem hodil eno leto v šolo, toliko da sem spoznal črke in številke, v Čedadu pa sem dovršil štiri razrede ljudskih šol. Tam bi sicer moral ostati štiri leta, a sem bil le tri, ker sem tretji razred preskočil.«

»Pa potem ste šli v Videm?«

»Da, stopil sem v deško semenišča, kjer sem preživel večji del svojega življenja. Iz četrte šole sem prestopil v šesto, tako da sem si tudi v gimnaziji pridobil eno leto.«

»Ali se še spominjate, katera je bila prva slovenska knjiga, ki vam je prišla v roke?«

»Oh, kdo ve to! Moj spomin je šel z Bogom. Mislim pa, da je bila knjiga »Mati dobrega sveta.«

»Kdo vam je pa dal to knjigo?«

»Naši so jo imeli doma. Bili so naročeni na Mohorjeve knjige.«

»Monsijnor, katere slovenske pisatelje ste osebno poznali?«

»Tavčarja, Cimpermana, Gregorčiča, oba Lampeta, pa saj ne vem več, ker mi ne drži spomin. Tudi zgodovinarja Rutarja sem poznal.«

Ko sem spoznal, da mi je nehotе že marsikaj povedal, sem skrivaj izvlekel iz žepa pero in začel beležiti na lističe.

To je pa kmalu zapazil.

»Glej ga!« je strogo zaropotal nad mano, prijel z desnico steklenico z vinom in jo z nasmeškom na ustnicah nameril proti meni, da popacka, kar sem že napisal.

Pogovor sem zasakal drugam.

»Gospod profesor, ali ste bili velikokrat na Livku?«

»Oo, na Livek sem veliko zahajal. Z dr. Knavsom sva bila prijatelja, z g. Mesarjem sva potovala v Ljubljano, na Gorenjsko, v Beljak, Celovec in čez Trbiž nazaj.«

»Pa drugod ste veliko potovali?«

»Nisem veliko. Največ po Italiji. Bil sem v Rimu, Florenci, Paviji, Milanu, v Varese...«

»Monsijnor, kateri izmed italijanskih pesnikov vam je najbolj ugajal?«

»No, kako se že imenuje... Saj vidite, da mi je vse šlo iz spomina. Ee, Leopardi.«

Jaz sem beležil. Pogledal je najprej skozi okno, potem pa meo. Dvignil je desnico, stisnil pest tu mi zažugal: »Vidite... Vas zapodim, vas zapodim!«

Zdaj se nisem več bal. Ker se je že precej razkril, sem še naprej tupal po njegovi duši.

»Ali vas je kdo nagovarjal, da ste izdali v Gorici svoje pesmi?«

»Ne, to sem napravil sam od sebe.«

»Pa zakaj niste po tej zbirki na daljevali s pesmijo?«. Ob teh besedah me je nekoliko žalostno pogledal in dodal: »Ker sem videl, da jih ne marajo!«

»In kdo vam je izrekel najhujšo kritiko?«

»Bil je pesnik Medved.«

»Po mojem je bila kritika zelo krivična, ker se ti gospodje niso znali živeti v vaš položaj. Vajeni so bili na Belo Ljubljano, Slovenske Benecije pa le niso poznali.«

»Kako pa je nastala pesem »Pogled v bodočnost«, v kateri ste kot Gregorčič orisali položaj Evrope?«

»Gledal sem, kako se dogodki razvijajo in sem se poglobil v dogodke, ki jih prinese vojna.«

»Kdaj ste pa začeli s perorisir?«

»Par let sem bil za prefekta v bogoslovju in obenem katehet v nižji gimnaziji. Ko sem zvečer nadzoroval fante, ki so študirali, sem sedel pri pultu in za kratek čas risal s peresom. Pri tem je igrala glavno vlogo fantazija. Delal sem največ iz spominov na naše gore: potočki, slapovi, kostanji in podobno. Tako so nastali moji perorisi. Bilo jih je okrog dve sto. Vse to pa so mi v prvi svetovni vojni odnesli Nemci. Tudi album perorisov, katere sem podaril neki družini, so ob istem času odnesli Nemci.«

»Pa z barvami niste nič delali?«

»Samo kako malenkost, par pack.«

»Kako mislite o naši umetnosti?«

»Veliko sicer ne poznam. Nekoliko poznam Kralja, a moram priznati, da mi ne ugaja. Preveč pvtvarja naravo. Narava mora biti

(Nadaljevanje na 4. strani)

Trémun
v
Beneciji

»Ooo! Kako je z vami? Sedite, sedite! Čudno, v takem vremenu!«

»Eee, gospod profesor, bo že kaj važnega. — Prinesel sem vam par časopisov. Tu je še Soški tednik, v katerem je članek o vas...«

»No, no, da vidimo.«

Zopet si je nataknil naočnike, razgrnil list in z radovednostjo preletaval vrstice, ki so govorile o njem.

Ozrl sem se po sobi. Na desni omara, poleg nje na steni velika Kraljeva slika, ki predstavlja Trinka zlatomašnika. V levem kotu stajalo z nojevimi jajcem, nad njim obledela slika sv. Cecilije, na levi

sem prišel domov, sem pa po Matajurju letal. To je vse. — So vas že poslali, kaj ne? Kaj je tega treba!«

Bil sem v zadregi. Sam nisem vedel, kje bi začel. Ali bi sploh odgovarjal na moja vprašanja?

Po kratkem molku sem se ojuratil.

»Monsijnor, ali so bli revni vaši domači?«

»Ne, prav revni niso bili.«

»Ali vas je tedanji kaplan poslal v šole?«

»Domači so me poslali v Čedad.«

»Pa ste šli v prvo gimnazijo v Čedad?«

»Ne, v ljudsko šolo. Tu doma

